

65,6 miljoner flyktingar i världen år 2016

Ett stort antal flyktingar har kommit till Europa de senaste åren. De utgör dock endast en mindre del av alla som har flytt och lämnat ett land i Asien och Afrika, och än fler är flyktingar internt inom sitt land. Totalt finns det enligt UNHCR (2017), FN:s flyktingorgan, 65,6 miljoner flyktingar i världen. Av dem var 15,5 miljoner i ett annat land än sitt hemland medan resten var internflyktingar. Av de som var i ett annat land än i sitt hemland fanns 1,8 miljoner i Europa. De flesta flyktingar som har lämnat sitt land har kommit till grannländer till de länder som de lämnat. Flyktingar från Syrien är i Jordanien, Libanon och Turkiet, de från Afghanistan i Iran och Pakistan och många flyktingar från afrikanska länder är i Kenya, Sydafrika eller Uganda. Däremot har endast få flyktingar kommit till de rikare länderna i Mellanöstern, som Saudiarabien och Gulfstaterna.

Många av flyktingarna är i läger som UNHCR svarar för, men än fler är i storstäder i de mottagande grannländerna. De som är i flyktingläger får sina mest basala behov täckta (mat, sjukvård, tak över huvudet) men inte mer. De har inte rätt att arbeta, barnens utbildningsmöjligheter är ofta bristfälliga och deras vistelser i flyktinglägren har för många blivit decennielånga. Flyktinglägren har en form som de fick efter andra världskriget i Europa. Det var då relativt korta vistelser innan flyktingarna kunde komma tillbaka eller åka vidare till ett annat land inom eller utom Europa, inklusive USA eller Australien. Nu är som nämnts vistelserna i många fall mycket långa och de flesta kommer inte vidare.

Än fler än de som är i flyktingläger

bor i utkanten av storstäder som Amman, Beirut, Istanbul, Johannesburg och Nairobi. De har inte det stöd som finns i flyktinglägren, men inte heller dessa flyktingar har tillstånd att arbeta där de vistas. Det innebär att de ofta försörjer sig på tillfälliga och lågavlönade arbeten i den svarta sektorn.

Alexander Betts och Paul Collier behandlar i sin nyligen utkomna bok, *Refuge: Transforming a Broken Refugee System*, villkoren för de många flyktingar som bor i grannländer till krisländerna, i flyktingläger eller i utkanten av storstäder, och har tankeväckande förslag till åtgärder som skulle kunna förbättra deras villkor. De redovisar ett par exempel på lösningar.

Utgångspunkten är att vistelserna ofta kommer att bli långvariga och att det innebär att de som är flyktingar ofta förlorar de kunskaper och den arbetslivserfarenhet de har genom att inte kunna arbeta. De blir därför sämre förberedda att komma tillbaka till arbetsmarknaden om och när de väl kan återvända till sitt hemland. Det är därför mycket viktigt att flyktingarna får möjlighet att arbeta – att ta anställningar eller att verka som egenföretagare. Det är viktigt för dem, men också för det land de vistas i och deras hemland när de väl kan återvända.

En lösning är följaktligen att tillåta flyktingarna att arbeta och att därmed kunna försörja sig och inte förlora sina yrkeskunskaper. Författarna pekar på Uganda som ett land med en framgångsrik modell. Det som har underlättat för Uganda att driva en sådan inkluderande politik är god tillgång på mark som har gjort att många flyktingar har kunnat bli jordbrukare.

En annan lösning är att bilda ekonomiska zoner nära det land flyktingarna kommer från. I dessa zoner ska både flyktingar och medborgare i det land de har kommit till kunna arbeta. De ska ha överenskommelser med EU om tullfrihet, och stöd ska ges i olika former för

RECENSION

Alexander Betts och Paul Collier: *Refuge: Transforming a Broken Refugee System*, Allan Lane, 2017, 288 sidor, ISBN 978-0-241-28923-5.

att stimulera ekonomiska aktiviteter. Ett exempel på en sådan politik är en ekonomisk zon som upprättats i Jordanien vid gränsen till Syrien.

Fördelen med sådana inkluderande politiska åtgärder är att de kan bidra till utvecklingen av det land flyktingarna kommit till, att de leder till att flyktingarna får bättre levnadsförhållanden och också att de blir bättre utrustade vad gäller arbetslivserfarenhet och kunskaper då de i en framtid kan återvända till hemlandet.

De flesta flyktingar har enligt Betts och Collier tre möjligheter efter att de har flytt. Alla medför stora problem för dem: att bli placerade i en flyktingförläggning, att ha en osäker ställning i ett område i eller vid en storstad eller att betala flyktingsmugglare för en osäker och ofta mycket farlig resa. De som klarar att finansiera smugglare för en resa till Europa är enligt författarna främst de som har resurser som gör att de kan betala flyktingsmugglarna. Det är i regel de bättre utbildade som har haft högre inkomster i hemlandet som kan klara det, medan de fattigare i regel inte har den möjligheten. Det stämmer dock inte riktigt med vad statistiken visar.¹ Både flyktingar med kort utbildning och flyktingar med högre utbildning kommer till Västeuropa. Detta att de högre utbildade lämnar närområdet bekymrar författarna – när väl det blir fred kommer personer med högre utbildning att saknas bland dem som återvänder. De antar att de som är högre utbildade kommer att få arbete och integreras och därför inte är benägna att återvända även om det blir fredliga förhållanden i hemlandet. De förespråkar i stället att fler kvotflyktingar ska accepteras av de europeiska länderna, att urvalet ska göras bland dem som har störst

problem och att antalet andra flyktingar ska minska. Det är dock enligt min mening knappast troligt att ett ökat antal kvotflyktingar kommer att minska antalet som söker sig till Europa med hjälp av flyktingsmugglare – personer med både längre och kortare utbildning kommer att fortsätta att söka sig till Europa.²

Boken tillför ny kunskap och nya idéer till debatten om de många flyktingar som finns i grannländer till de länder de har lämnat och om möjliga politiska lösningar på en del av de problem som denna migration medför för både flyktingarna och de länder de har kommit till. Deras förslag innebär inte att integrationspolitiken ska minska i omfattning utan främst en omorientering till kvotflyktingar och framför allt att nya resurser ska satsas på åtgärder i närområdena till konflikthärdarna. Däremot lämnar de inte något väsentligt bidrag till analysen av integrationen av de flyktingar som kommit till Europa och som fortsätter att komma.

Sedan finns det grundläggande problemet kvar. Det som är det svåraste att lösa är de skeden som leder till konflikter och inbördeskrig och omfattande flyktingmigration både inom länder och från dessa länder till andra länder. Vad går att göra för att motverka uppkomsten av sådana konflikter och för att lösa dessa konflikter när de väl har uppkommit?

Eskil Wadensjö

Professor, Institutet för social forskning, Stockholms universitet

REFERENSER

Taub, B (2017), "We Have No Choice", *The New Yorker*, 10 april 2017, s 36–49.

UNHCR (2017), *Global Trends: Forced Displacement in 2016*, UNHCR, Genève.

¹ För Sveriges del går det att se det i de olika rapporter som SCB presenterar vad gäller integrationen.

² En illustration av de faror och de risker personer utsätter sig för att kunna komma till Europa ges av Taub (2017), som i ett reportage behandlar flykten från Västafrika, främst Nigeria, till Italien.